

УДК 371

О.М. Торубара

ВИЗНАЧЕННІ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті розкриті основні блоки підготовки вчителів до творчої діяльності на основі використання інформаційних технологій.

Ключові слова: *підготовка вчителів, інформаційні технології, творча діяльність.*

При визначенні змісту підготовки майбутніх фахівців у процесі науково-педагогічної освіти доцільно виділити ряд основних блоків.

Перший - спеціальна науково-педагогічна підготовка, що здійснюється відповідно до вимог, що пред'являються суспільством до основних спеціалізацій науково-педагогічної діяльності. При цьому зміст навчання повинен бути наближений безпосередньо до педагогічної (професійної) і науково- педагогічної діяльності майбутніх фахівців, інтегрований з педагогічною наукою, практикою роботи школи, у сфері, в якій вони працюватимуть після закінчення університету.

Для майбутніх учителів головним у визначенні змісту даного рівня формування готовності використання ІТ повинно стати: формування мотивації та цілеспрямованості на досягнення корінного зламу в теоретичному вирішенні невідкладних педагогічних проблем; отримання знань з основних науково-методичних завдань зі своєї спеціальності, уміння правильно визначати їх для себе, навичок проведення типових дослідницьких завдань; критична оцінка науково-педагогічних рішень, що ухвалюються в результаті проведеного дослідження; оволодіння принципами багатокритерійного аналізу науково-педагогічних завдань, виділення головних чинників, що визначають основні параметри характеристик об'єкту, що вивчається; методами і ухваленнями рішення типових науково-дослідних і науково-методичних задач, принципами оптимачного вибору їх відповідно до об'єкту, що вивчається, і ефективності того або іншого методу (прийому) рішення; основними методами і прийомами відбору і переробки наукової і методичної інформації за фахом.

В основу змісту науково-педагогічної освіти майбутнього вчителя за умов використання ІТ повинно бути покладено: формування направленості й мотивація на створення інформаційних технологій навчання, здатних забезпечити значне підвищення ефективності педагогічної праці, нових моделей педагогічної освіти за умов інформатизації суспільства й освіти на основі обліку практичних потреб і переробки існуючих педагогічних знань і технологій; вивчення основ науково-педагогічного обґрунтування педагогічних інновацій, визначення ефективності інваріантних рішень, вибір ІТ навчання при проектуванні освітніх технологій тощо. У сучасних умовах фахівцеві для ефективної роботи необхідні знання в нових галузях, основи ринкового механізму (ярмарки, заходи з презентації інформаційних технологій, виставки педагогічних програмних засобів і т. ін.)

Другий блок - професійно-творча підготовка, що включає: формування у майбутнього вчителя умінь реалізувати свої інтелектуальні можливості, використовувати весь свій творчий потенціал для прояву ініціативи і запевняючості при освоєнні і впровадженні інформаційних технологій в шкільну практику; оволодіння навичками безперервного підвищення рівня науково-педагогічних знань; вирішення постійно змінних педагогічних задач за умов механізмів ринкової економіки; освоєння і активне використання майбутніми вчителями принципів і методів згортання і відбору необхідної інформації, навичок мозкового штурму на основі застосування різноманітних методів навчання педагогічної діяльності (ускладнюючі умови, вирішення проблемних задач); розвиток здібностей до генерування педагогічних ідей, ведення дискусії з педагогічних проблем в цілому і з питань інформатизації освіти, зокрема; інтенсифікація колективної науково-педагогічної діяльності; освоєння і активне використання теорії і методики дослідницької діяльності: які, залежно від рівня отримуваної підготовки і характеру поставлених завдань можуть мати різні розділи.

"Ядро" такої підготовки може бути єдиним для студентів усіх педагогічних спеціалізацій (фізиків, хіміків, математиків, біологів), що дозволить забезпечити формування у студентів універсальної системи знань, умінь, навичок, досвіду творчої діяльності. На основі такого "ядра" повинні формуватися гнучкі "оболонки" змісту підготовки фахівців до педагогічної і науково-педагогічної діяльності, які можуть варіюватися залежно від професійної і творчої спрямованості навчання при вирішенні конкретних педагогічних проблем, можливостей студентів різних факультетів університету, навчальних планів їх роботи. У межах професійної діяльності науково-педагогічна творчість стає найбільш ефективним і довершеним видом сформованості конкурентоспроможності і самоствердження майбутнього вчителя - дослідника.

Третій блок - фундаментальна (математична, природно-наукова, комп'ютерна) підготовка, що є основою університетської освіти.

Четвертий - гуманітарна підготовка, відповідно до навчального плану ВНЗ.

Для розвитку творчих здібностей студентів у професійно-педагогічній підготовці студентів у системі індивідуально-творчої підготовки досить широко використовується метод моделювання. У дослідженнях Р.В. Гадреева [1], присвячених моделюванню пізнавальної діяльності студентів, наголошується, що вміння використовувати метод моделювання в навчальному процесі, пов'язаного з активністю студента, сприяє його розвитку, завдяки чому даний метод є чинником оптимізації навчального процесу. Студенти і викладачі використовують цей метод ще не в повній мірі, як це дозволяють його дидактичні можливості. Навчальний процес стає ефективнішим, вважає Р.В. Гадреев, якщо моделювання використовуватиметься студентами для побудови суб'єктивної моделі пізнавальної діяльності. Ми вважаємо, що в першу чергу це стосується вирішення педагогічних задач різних типів. Усі типи завдань у тій чи іншій мірі використовуються при формуванні до готовності всіх рівнів використання ІТ при моделюванні педагогічної діяльності у всіх її аспектах.

Викладачі традиційно використовують моделі і моделювання в своїй педагогічній діяльності.

По-перше, для вивчення навчального процесу і управління ним (О.І. Архангельський, Г.Н. Сериков і ін.).

По-друге, моделювання як метод навчання і модель як засіб, що використовується викладачем у навчальному процесі. Проте, якщо досвід роботи зі школярами узагальнюється в роботах вчителів, то щодо ВНЗ це дещо складніше. За винятком роботи "проблемно-модельне навчання (М.Ш. Арстанов, П.І. Підластий, Ш.Е. Хайдаров), інших фундаментальних досліджень з даної теми в педагогіці вищої школи немає [2; 3; 4, с. 59].

Моделювання педагогічної діяльності (залежно від типу моделі) може здійснюватися вже в процесі лекційних занять. Але в повній мірі це здійснюється в процесі лабораторно-практичних занять, навчально-тренувальних ігор, виконанні творчих робіт у системі навчально-науково-дослідної роботи студентів (розробки декількох моделей навчальних програм різних типів з однієї і тієї ж теми, різні варіанти включення навчальної програми в навчально-пізнавальну діяльність учнів тощо), при педагогічній практиці (розробці декількох моделей проведення уроку з однієї і тієї ж теми з використанням декількох навчальних програм або однієї програми на різних етапах уроку тощо), при підготовці курсових і дипломних робіт (розробка технологій використання ІТ в педагогічній діяльності).

У системі напрацювання умінь і навичок з використання ІТ педагогічній практиці належить "провідна роль внаслідок того, що вона ставить студентів в умови, найбільш близькі до самостійної діяльності, дозволяє краще вивчити дітей, усвідомити свої здібності" [5, с. 64]. Практика - це також період експериментальних досліджень у школі при підготовці курсових і дипломних робіт з проблем ІТ. Важливу роль відіграє також підготовка студентів до науково-методичної і науково-дослідної діяльності, яка найбільш ефективна при індивідуально-творчому підході до її реалізації.

При розробці технології, що сприяє формуванню системної готовності студентів до використання ІТ, ми керувалися такими положеннями: підготовка майбутніх учителів протягом всього періоду навчання повинна здійснюватися на основі моделювання реальної педагогічної діяльності в процесі вирішення студентами актуальних науково-педагогічних завдань за умов, максимально наближених до педагогічної роботи; необхідний облік, стимулювання і використання здібностей, схильностей і інтересу студента до певного виду науково-педагогічної творчості, до конкретної діяльності.

Найуспішніше забезпечують навчально-творчу і науково-педагогічну діяльність наступні педагогічні умови: оптимальне застосування творчих і репродуктивних ситуацій вирішення педагогічних задач - орієнтування 1:1,5; логічних і евристичних методів - орієнтування 1:2; раціональне поєднання фронтальних, групових і індивідуальних організаційних форм навчання студентів, збільшення часу на самостійне виконання ними наукових досліджень і науково-методичних розробок [6]; застосування методів, форм і засобів навчання, що сприяють формуванню у майбутніх учителів умінь активно і критично осмислювати існуючий стан інформатизації освіти і конкретнішої її частини, - використання інформаційних технологій в навчальному процесі; описувати можливі моделі науково-педагогічних розробок; розробляти і перевіряти підготовлені моделі (модельний експеримент), перевіряти на практиці задуми, доцільність педагогічних рішень; використовувати як методи емпіричного, теоретичного, емпірико-теоретичного пізнання (моделювання і т. ін.), так і інтуїтивне мислення.

Головне місце в процесі формування системної готовності студентів до їх використання для навчання і розвитку школярів займають форми навчання, що сприяють залученню їх до творчості, направлені на підтримку їх прагнення до пошуку, розробки нових педагогічних ідей і технологій, лабораторно-дослідницькі практикуми, курсові міждисциплінарні науково-дослідні і науково-методичні роботи, робота в проблемних групах, наукових групах кафедри педагогіки і психології.

Творча спрямованість діяльності майбутніх дослідників у процесі вивчення психолого- педагогічних дисциплін була ускладнена постановкою різноманітних спеціальних курсів з проблем ІТ у шкільному і вищівському навчанні, їх зміст був наближений до проблематики кафедри і наукової творчості викладачів. Студентів необхідно привчати до самостійної творчої діяльності. Особлива увага нами приділялася роботі з науковою, науково-методичною літературою з проблем ІТ як ефективному засобу формування самостійності мислення майбутнього вчителя.

O.M. Torubara

DETERMINING THE CONTENT OF FUTURE TEACHERS TO CREATIVE ACTIVITIES

The article revealed the basic units of teacher training to the creative activity through the use of information technology.

Key words: teacher training, information technology, creative activity.

Література

1. Вяткин Л.Г. О формах проблемного обучения / Л. Г Вяткин. - Проблемное обучение в вузе. Сборник статей. - Саратов: Саратовский ун-т, 1987. - С. 5-17.
2. Архангельский С.И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе / С.И. Архангельский. - М.: Высшая школа, 1976. - 200 с.
3. Архангельский С.И. Лекции по теории обучения в высшей школе / С.И. Архангельский. - М.: 1974. - С. 35-46.
4. Ташбалдаев М. Дидактическая подготовка студентов педвузов к использованию микропроцессорной техники в учебном процессе. Дисс. канд. пед. наук / М. Ташбалдаев. - М.: МПГУ, 1992. - 144 с.
5. Ляудис В.Я. Психология и практика автоматизированного обучения / В.Я. Ляудис, О.К. Тихомиров. Вопросы психологии. - 1983. - № 6. - С. 16-27.
6. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования / В.В. Давыдов. - М.: Педагогика, 1986. - 240 с.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2010 р.